Дабанхо
Адауы

XV

Дабанхо Адауы

Аҭҳарцәҳәа ашьха даақәтәеит адауы. Амра иазҿиҭит уаа шьыжьбзиа! Амра ду ааиҿаччеит: – «Бзиара убааит. Абзиара умаз!» Адауы деигәырҕьеит амра ахьиҿаччаз. – «Шьири, шаҟа иссирузеи аҧсҭазаара!» - игәы дааҭахәыцит Адауы.

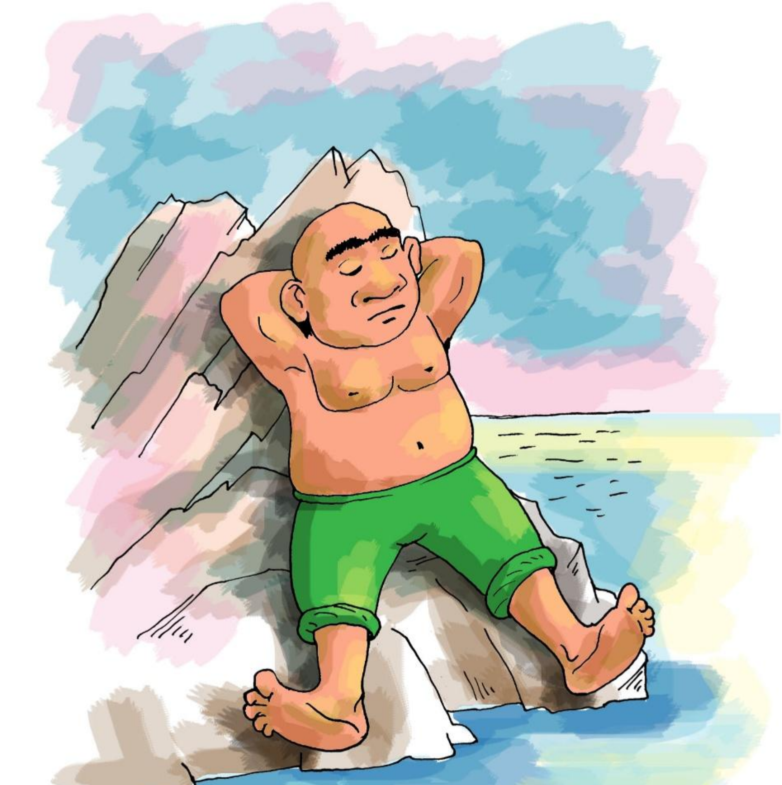

Ишьап дуӄәа ашьха илбааиган ажәҩан хыза ааҧхьаршәҭны, ишьапӄәа амшын инӡааикылеит. – «Уф шьыр-шьыр, уф-шьыр-шьыр шаҟа ибзиоузеи аҧсҭазаара! Ишҧаҟәандоу амшын шьыжьымҭан».

Ацәӄәырҧаӄәа Адау ишьапы дырчыхәчыхәеит, уи иара игәы иахәоит, раҧхьа дҧышәарччоит, нас дыччоит: – «Ҳа, ҳа, ҳа!» Ибжьы заҳаз аҧсыӡ хәычӄәа еизоит хәычы-хәычла. Адауы ишьацәкьараӄәа инабжьыс-аабжьысуа

аҧсыӡ хәычҷәа аҧхьаӡара иалагоит: акы, ҩба, хҧа, ҧшьба, хәба. – «Ари арҕьа шьапы ауп, хә-шьацәкьыск имоуп», - еибырҳәоит аҧсыӡ хәычҷәа. Нас еиҭа иҧхьаӡоит: акы, ҩба, хҧа, ҧшьба, хәба! «Ари арма шьапы ауп, аригьы хә-шьацәкьыск амоуп», - нас урҭ еицыртцоит: «Хәба-хәба ацыуцар иҟалоит жәаба».

Аҧсыӡ хәыҷқәа иҵьашьаны еибырҳәоит: «Адауы имоуп жәа-шьацәкьыск». Аҧсыӡ хәыҷқәа еиҭах Адауы ишьапсаргәытцақәа инырцәытцкураа – аацәытцкуруаа идырчыхәчыхәуеит, иара уи игәы иахәоит, дыччоит: «Ҳа, ҳа, ҳа!» Аҧсыӡ хәыҷқәа гәырҕьоит, Адауы дууӡӡа дахьдырыччаз.

Ус, Адауы амла дакит, аӡба дакит. Уи инап дуқәа амшын инҭишьын қәаб дууӡӡак иакуз инапы азна аӡы итан днахәаны ижәит. Уи ижәуанацы аҧша асуан, аҵлақәа гьежьы-гьежьуан иҧсыҧ ахьрысуаз! «Оф шьыр-шьыр,» - игәы иршьышьуан. Аӡы иҿыкәкәоз инапала ирыцқьон. Уи иҿыкәкәоз ацәыкәбарқәа ҵаӄа икаҭәон, ааигәа – сиигәа инхоз ауаагьы иҵьаршьон, ақәа аузаап ҳәа игәырҕьон. Адауы инап ду амшын инҭишьын аҧсыӡ икырц далагеит, аха аҧсыӡ хәычқәа инапы збаз, ишәан ишьапы аҵаӄа рҿеырӡеит, иара днапыршьышьуа аимдара даҿын. Аҧсыӡқәа азнык азы рыҧсы рӡеит, аха нас ашьышьыҳәа инцәытқур – аацәытқуруа инацәкьарақәа рыбжьара иӡсо иалагеит. Урҭ Адауы инапсыргәыҵа дырчыхәчыхәуан, иара дыччон. Ҧсыӡ хәычык шҧасзымкри ҳәа дгәыҕуан. Амшын дӡааҧшыло нас еиҭа аччара дналагон: «Ҳа, ҳа, ҳа!» Аҧсыӡ хәычқәа инацәкьарақәа ырчыхәчыхәуа ирыҧхьаӡон: акы, ҩба, хҧа, ҧшьба, хәба!

Ари Адауы иарҕьа нап, хә-нацәкьыск имоуп Адауы.

Адауы уаҳа амла изымычҳан, иарма напы амшын интҳишьын аӡсызқәа рыӡшаара далагеит. Деимдеит, деимдеит днапыршьышьуеит, аха ӡсызкгьы иӡыхьашәом. Шьыжьхьа аамҭа цеит, шьыбжьхьа аамҭагьы цеит, уаххьа ааигәахоит, амрагьы шьҭа цалакашәара инеихьеит.

Адауы дгәааит, дцәыуарц акагь игым. Иаргьы напала деимдоит. Аӡсыз хәычқәа инапқәа рыбжьара изсо ддырчыхәчыхәуеит, иӡсахы ӡжәоит, ддырччоит, ацсыз хәычқәа ӡхьазоит: акы, ҩба, хӡа, ӡшьба, хәба!

Адауы ираҕьа на хә-нацәкьыск амоуп. Хәба иацутцар хәба иҟалоит жәа-нацәкьыск. Аҧсыӡ хәычқәа ирцоит аицтцашьа. Игәырҕьоит, адауы иахьилахәмаруа. Ус абар Адауы иҧсыӡк импытцашәеит, дгәырҕьеит адауы ашәагьы ихәеит. Ибжьы аашуеит: «Уаа раида сиуараида, раида гәырҕьахә».

Адауы аҧсыӡ амшын итиган амра инадкыланы иӡны, нас уи акәхеит али аҧси рыбжьара илбааидеит. «Ари шьыжьхьоуп», - ихәеит уи. «Ари шьыжьхәуп», - ихәеит уи. Ари шьыжьбзиан», - ихәеит уи. Адауы инапы еитах амшын итишьын дшеимдоз иҧыхьашәеит акалмаха. Акалмаха Адауы импытцәраар атахын, аѐекыднаҟьон, аха уи инап дукәа ирымпытцашәаз абацахуаз. Адауы еитах аҧсыӡ нышьтихын амра инадикылан, иӡит. Нас али – иҧси рыбжьара илбааидеит, аха уи иабаизхахуаз.

«Ари шьыбжьхьоуп», - ихәеит Адауы. Ари шьыбжьхәып», - ихәеит уи. «Ари амш бзиан», - ихәеит уи. Уи инапы амшын инӡааикылеит, Адауы уи изхомызт, дшымлагоз дымлагон. Аҧсыӡқәа иҟалаз збаз ишәан иблаҟьо, иахьцо рзымдыруа еилан. Адауы уажәы игәы

иахәон афатә хаа, дҧышәарччон. Ажәԥангьы ашәаҧшь еиҳа – еиҳа иацралон. Инхазаап уаххьа. Ус еиҭах инапы амшын инҭишьын ахаҳәқәа еилаиргьежьуа далагеит. Амшын ацәқәырҧақәа еиҳа-еиҳа ишьҭытцуан. Аҧсызқәа зегьы ахаҳәқәа ирцәытцалеит.

Аха руак аҽытцәахра иахьымӡеит, амалаҕәыр рыцҳа импытцашәеит Адауы. Акыр изхозар абри изхап ҳәа агәахуан амшынгьы. Адауы аҧсыз амшын иааҭиган, амра

инадикылан иӡит. Нас иаразнак иҟаӡамшәа илбааидеит. «Ари уаххьоуп», - иҳәеит Адауы. «Ари уахатәи схәы ауп», - иҳәеит Адауы. Аха уажәшьҭа бзиа убааит ҳәа иазҳәоз амрагьы амшын дуӡӡа инӡаалеит.

Ихәлеит.

Изнапык амшын иӡааихит. Аҧсыӡ хәыҷқәа ҧхьаӡоит: акы, ҩба, хҧа, ҧшьба, хәба. Хә-нацәкьыс оуп инхаз игәырҕьон дара. Уажәшьҭа Адауы амшын ишьапқәа ӡааихуан, ишьацәкьаракәа рыҧхьаӡоит: акы, ҩба, хҧа, ҧшьба, хәба. Адауы изшьапык амшын иӡааихит иҭигеит, хә-шьацәкьыск, аҧсыӡқәа еиҭаҧхьаӡоит: хәба, фба, быжьба, ааба, жәба, жәааба, игәырҕьоит, акагьы нымхаӡеит. Адауы ишьапқәа амшын иӡааихит, амшынгьы ааҭынчхеит. Ишьап дуукәа ашьха иныкәитцан, инап дуукәа ихы инатцаитцан, атцх ахыза наикәитцан дынҭаҳәаахаа дыцәеит. Уи ихәда хыр-хыр ҳәа абжьы гоит. Цәамҭхаа уоуааит Адауы, уатцәынӡа! Аҧша уи дызгаро ашьха дукәа ргара артцысуеит: «Шьышь-нани Адауы, уцәа ҭынчыз атцх-алҧха уоуааит! Аҧхыӡ бзиакәа убааит! Уатцәынӡа!